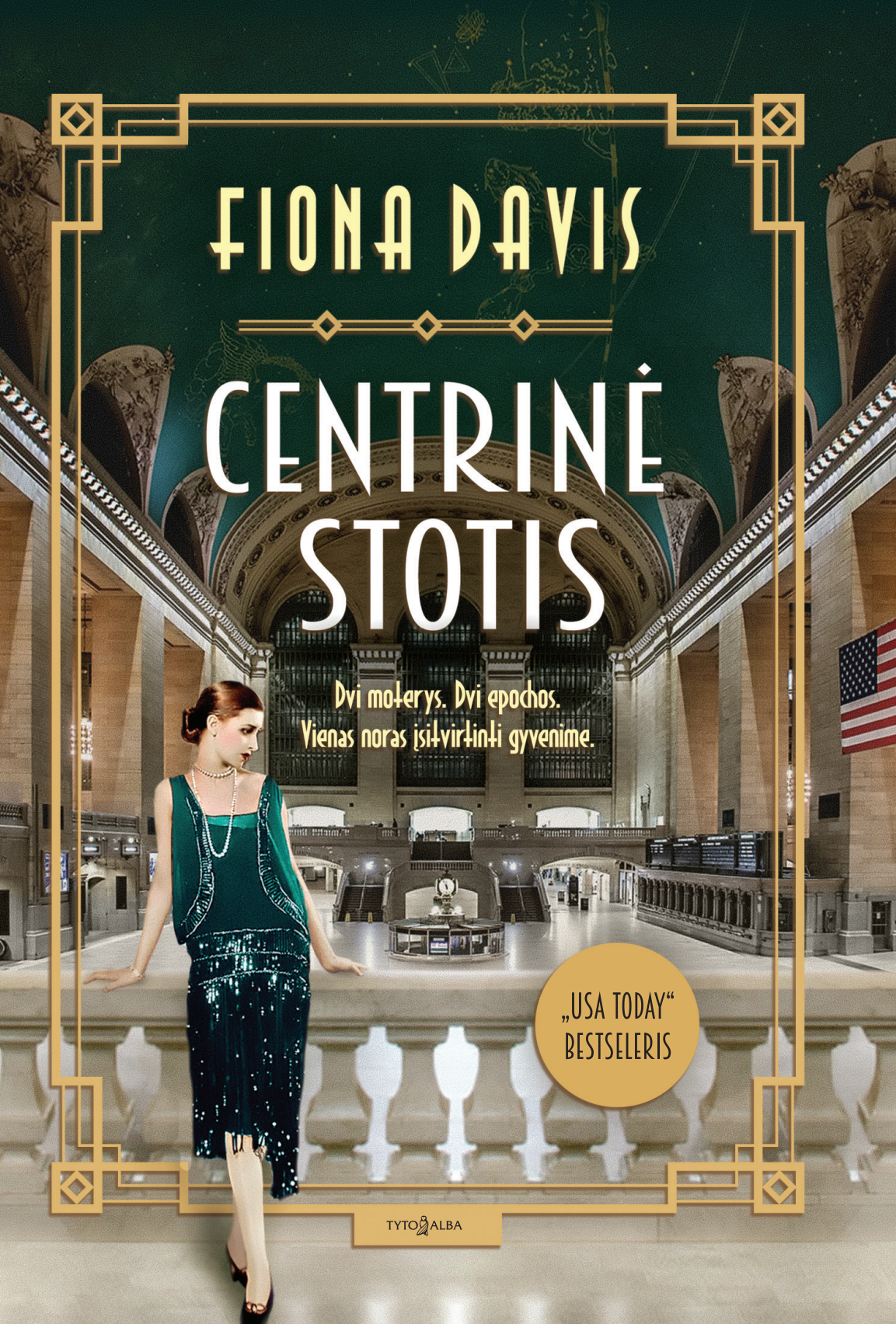

FIONA DAVIS

CENTRINĖ STOTIS

Dvi moterys. Dvi epochos.
Vienas noras įsivirtinti gyvenime.

„USA TODAY“
BESTSELERIS

TYTO ALBA

FIONA DAVIS

CENTRINĖ
STOTIS

R O M A N A S

Iš anglų kalbos vertė
Daumantas Gadeikis

VILNIUS 2019

Fiona DAVIS
THE MASTERPIECE
Dutton, New York, 2018

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: parduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn.

Draudžiama šį kūrinį, esantį bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti visiems prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

Copyright © 2018 by Fiona Davis

All rights reserved including the right of reproduction in whole or in part in any form.
This edition published by arrangement with Dutton, an imprint of Penguin Publishing Group, a division of Penguin Random House LLC.

© Daumantas Gadeikis, vertimas į lietuvių kalbą, 2019

© „Tyto alba“, 2019

ISBN 978-609-466-425-0

PIRMAS SKYRIUS

Niujorkas, 1928 metų balandis

Klaros Darden iliustravimo pamokos, vykstančios Centrinio terminalo meno mokykloje, po žalvariniu jo kraigu, netrikdė šimtus metrų žemiau, po senovėje susiformavusiais Manhatano skalūno klodais dundantys traukiniai. Bet netikėtas pono Loreto, mokyklos direktoriaus, vizitas pamoką kažkodėl sudrebino labiau nei tūkstančių tonų lokomotyvas.

Jau ir prieš užsukant ponui Loretui Klara jaudinosi dėl kasmetinės mokyklos dėstytojų parodos, planuojamos šestą valandą vakare. Tai bus jos pirmoji paroda Niujorke, ir į ją ateis visi, kurie ką nors reiškia meno ir leidybos pasaulyje. Klara prie savo iliustracijų dirbo jau ne vieną mėnesį, nes žinojo, kad tai gali būti jos vienintelė proga.

Klara paprašė savo mokinių sukurti alternatyvų viršelį naujausiai Virdžinijos Vulf knygai; keturios damos nekantraudamos kibo į darbą, o Vilburas, vienintelis vyras ir dar tikras mergišius, garsiai atsiduso ir pavartė akis. Gertrūda, darbščiausia iš penkių mokinių, taip įsižeidė dėl Vilburo nepagarbos, kad

pagrasino sviesti į jį skardinę terpentino. Jiems besikivirčijant į klasę teatrališkai įžengė ponas Loretas.

Kas, kad jie visi buvo suaugę, ne vaikai. Kai tik Vilburas sukeldavo sąmyšį, visos klasės branda tarsį nusmukdavo geru dešimtmečiu. Klarai dažniausiai pavykdavo atkurti tvarką ki-virčams pernelyg neįkaitus. Bet ponas Loretas, regis, turėjo stebuklingą uoslę toms retoms akimirkoms, kai mokiniai nutrūkdavo nuo pavadžio, ir paprastai būtent tokiu metu ir užsukdavo įvertinti jos gebėjimo mokytį.

– Panele Darden, ar jums vėl reikia pagalbos? – pono Loreto plikas pakaušis tviskėjo, lyg būtų nublizgintas pagrindinėje terminalo salėje batus valančių berniūkščių. Jo lūpų kampučiai būdavo nusvirę, net kai buvo patenkintas, o antakiai judėjo vienas sau, kitas sau, it du gauruoti vikšrai, bandantys nušliaužti šalin. Nors tebuvo neseniai įkopus į ketvirtą dešimtį, iš prigimtį jis labiau priminė griežtą seną tetulę.

Mokyklos direktoriumi jis buvo paskirtas prieš trejus metus, kai mirė vienas iš jos žymiųjų įkūrėjų Džonas Singeris Sardžentas. Kiekvienais mokslo metais mokyklos reputacija vis kilo, daugėjo ir jos mokinių, o ponas Loretas per darbo pokalbį su Klara visus nuopelnus už tai priskyrė sau. Kai pono Loreto pasirinktas mokytojas paskutinę minutę atsisakė pareigų, Klara buvo paaukštinta iš mokinių kuratorės laikinai mokytį – jos kelias nuo pat pradžių buvo vingiuotas. Nepadėjo ir tai, kad klasė, į kurią sausį užsirašė penkiolika mokinių, susitraukė iki penkių. Dešimt iš jų pasitraukė pačią pirmą dieną, išįžeidę, kad jiems nurodinės moteris.

Pono Loreto nepasitenkinimas – ir tikimybė, kad į kitą kursą jos nebekvies, – kiekvieną savaitę didėjo, o tai reiškė, kad

šiandienos vakaro mokyklos dėstytojų paroda jai tikriausiai bus paskutinė proga iškabinti savo iliustracijas ir parodyti jas svarbiausių miesto žurnalų redaktoriams.

Nuo pernai metų, kai Klara atvyko į Niujorką, ji kas kelis mėnesius uoliai palikdavo savo kūrinių pavyzdžius „Vogue“ ir „McCall's“ žurnalų biuruose, bet veltui. Atsakymai daugiausia buvo nuo sielą gniuždančių „Neoriginalu / ne“ iki suteikiančių vilties „Mėginkite vėliau“. Šįvakar viskas pasikeis. Ji to tikėjosi. Pamatę Klaros darbus garbioje Centrinio terminalo meno galerijų aplinkoje, greta žymių kitų mokyklos narių vardų, redaktoriai pagaliau įvertins jos gabumus. Negana to, ji vienintelė kolektyve iliustruotoja, tad tikrai išsiskirs.

Ponas Loretas atsikrenkštė.

– Ne, tamsta. Mums nereikia pagalbos. Ačiū, kad užsukote.

Ji apėjo darbo stalą ir atsistojo priekyje stengdamasi uždengti savo eskizus. Deja. Direktorius apėjo stalą ir sustojęs išplėtė šnerves.

– Kas čia?

– Keli mano piešiniai, kuriais norėjau parodyti, kaip taikyti kompasu kryptis norint išlaikyti tinkamas proporcijas.

– Maniau, tą temą jau baigėte?

– Pagrindų niekada nebus per daug.

Ponas Loretas įtariai linktelėjo, tada nuėjo tarp stalų dirsičiodamas į piešimo lentas. Klaros mokiniai atsistoję pasitraukė nuo darbų, tikėdamiesi malonaus žodžio.

– Kodėl mokinių darbai yra visiškai skirtingi?

Mokytoja linktelėjo į romaną, kurį buvo padėjusi ant naturmortų staliuko.

– Užduotis buvo sukurti knygos viršelį. Skatinu juos pasieltkti vaizduotę.

– Jų piešiami švyturiai ir paplūdimiai atrodo derami. Bet jūs piešiate apatinius drabužius?

Net jei ponas Loretas būtų malonesnis žmogus, neįmanoma paaiškinti, kad turint tiek mažai mokinių valandos baisesiai ištįsta. Kad stoglangiai taip sklaido šviesą, jog kiekviena diena, ar būtų saulėta, ar apsiniaukusi, atrodo lygiai tokia pati kaip ir praėjusi. Klara nuolat apeidavo mokinius, patardavo, kad išgauti tekstūrai geriausiai tiktų sauso teptuko technika, ar padrąsindavo suirzusią Gertrūdą, bet galų gale mokiniams reikėjo duoti laiko dirbti savarankiškai. Štai kodėl ji prisitraukė kėdę prie piešimo stalo ir nupiešė „Wanamaker“ prekybos centro naujausio užsakymo eskizą: tris puslapius moteriškų naktinių vasaros katalogui. Prekybos centras mokėjo grašius, bet tai buvo vis geriau negu nieko.

– Tai rytdienos pamokai, – pamelavo ji. – Kadangi neturime gyvo modelio, planavau duoti mokiniams savo piešinius, kad turėtų kuo remtis.

Kaip Klara ir tikėjosi, jos anksčiau pateiktas prašymas gauti gyvą pozuotoją nukreipė direktoriaus dėmesį.

Ponas Loretas sucypė it mokinukė:

– Mokiniai gali kada užsimanę eiti į tapymo iš natūros pamokas. Čia yra iliustravimo pamoka, o šiuo metu mūsų pozuotojai užimti aukštojo meno pamokose. Kaip jūs sakėte, jie gali pasitelkti vaizduotę, ar ne?

– Bet tai ne pats geriausias sprendimas. Jei turėtume modelį ir galėtume susipažinti su drabužių slepiama žmogaus anatomija, jei galėtume pradėti nuo nuogo pozuotojo, o vėliau pamazu jį aprengti, po truputį gausintume turimas žinias.

Ji visai nenorėjo pasirodyti užsispyrusi, bet ponas Loretas kažkaip sugebėdavo kiekvieną kartą ją suerzinti.

– Kadangi jūsų grupė mišri, o jai dėsto moteris, nuogas pozuotojas būtų visiškai nederama. Atsiprašau, panele Darden, kad mūsų mokykla jums atrodo nepakankama. – Ponas Loretas caktelėjo liežuviu, ir Klarai ūmai kilo noras įkišti ranką jam į burną ir ją išrauti. – Regis, kiti dėstytojai, turintys daug daugiau patirties už jus, puikiai susitvarko.

Ponas Loretas pildė visus kitų mokytojų – vien vyrų – įgeidžius. Ji savo akimis regėjo, kaip direktorius kvietė juos užsukti į savo kabinetą parūkyti, visi juokdavosi iš kokio nors tik jiems suprantamo pokšto, o Loretas sėdėdavo susikėlęs kojas ant stalo vaizduodamas atsainų vyriškumą. Klara prie jų nepritapo, todėl buvo pažeidžiama.

– Tamsta, esu tikra, kad susidorosime.

Jis iššliūkino lauk ir uždarė duris.

Klara mostelėjo mokiniams dirbti toliau. Gertrūdos kūrinys buvo įplėštas trijose vietose, kur persistengė valydamas skutimosi peiliuku, – jai tai buvo rekordiškai mažai.

– Audros debesys nuostabūs, bet kur bus pavadinimas ir autoriaus vardas? – paklausė Klara.

Gertrūda riešu pasitrynė nosį, ir ant jos galiuko liko pilkas brūkšnelis.

– Išties. Taip įsitraukiau, kad pamiršau.

Klara parodė viršutinį kraštą.

– Pabandyk brūkštelėti per šlapias vietas drėgna kempine, taip pašviesinsi spalvas.

Mergina visada nekantravo kibti į darbą, nors tvirtoms jos rankoms labiau tiko molis ar aliejiniai dažai nei subtili akvarelė, kurios klaidas sunkiau ištaisyti. Per daug vandens, ir ten, kur turėjo būti lygi linija, pražys žiedinis kopūstas. Per mažai – ir tiršta spalva prikibs prie popieriaus lapo, nesileis sušvelni-

nama. Bet pati Klara vis tiek mėgo akvarelę, nepaisydama, kad su ja sunku dirbti, – gal kaip tik dėl to. Mėgo tai, kaip išplauta vėsi oranžinė spalva perteikia saulėlydį, kaip paletės atspalviai susilieja į naujus, nė neturinčius pavadinimo.

Pagaliau atėjo penkta valanda. Mokiniai sudėjo savo piešinius į medinius dėklus, o klasei ištuštėjus Klara paslėpė savo eskizus ant spintos, kur neužklys skvarbi pono Loreto akis.

Ji buvo peralkusi, tad nusileido į pagrindinę stoties salę – čia lankytojus supo rausvu Botičino marmuru dekoruotos sienos. Skliautuotose turkio spalvos lubose žibėjo elektros lempu-tėmis apkaišytos žvaigždės ir ištapyti žvaigždynai, nors vargšas dailininkas netyčia dangaus skliautą buvo nutapęs atbulai, ir dailės studentai mėgo tai pašiepti.

Kai Klara pirmą kartą įžengė į šią didingą erdvę, pernai rugsėjį išlipusi iš Arizonos traukinio, ji sustingo ir spoksojo išsiziøjusi, kol užkliudęs pro šalį einantis vyriškis po nosim keiktelėjo dėl ją ištikusio stabo. Didžiulė salė, kurioje spindėjo pro didžiulius langus krintanti saulės šviesa ir tviskėjo bronziniai sietynai, užėmė moteriai žadą. Dėl tokio stulbinančio šviesos, oro ir judesio derinio terminalas buvo tobula vieta meno mokyklai.

Nuo to laiko Klara visada būtinai dirstelėdavo aukšty-n prieš įsiliedama į įmantrų salėje besisukantį vyrų ir tarnaičių, portjė raudonomis kepurėmis ir dailiai apsitaissiusių aukštuo-menės damų šokį – žmonės prasilenkdavo įvairiais kampais, bet niekas nesusidurdavo. Labiausiai Klarai patiko pasilenkti per vakarinio balkono turėklą ir stebėti žmones, zujančius apie apskritą informacijos būdelę, stovinčią salės viduryje, su ketur-veidžiu laikrodžiu, kurio viršūnę puošė auksinė gilė.

Sugurgė pilvas. Klara nusekė paskui dailiai apsitaissiusius

vyriškius rampa žemyn iki priemiestinių traukinių salės ir nuėjusi į Centrinio terminalo restoraną atsisėdo prie bufeto.

– Panele Darden?

Už Klaros stoviniavo jauna moteris juodu, kailiu aptaisytu aksominiu paltu, smalsiai šypsojosi.

– Taip ir maniau, kad čia jūs. Aš esu Nadina Stivenson. Lankau tapybos pamokas mokykloje. Ruošiatės užkasti prieš parodą?

– Taip, panele Stivenson.

– Ak, vadinkite mane Nadina.

Nadina buvo didžianosė, arti sudėtomis įkritusiomis akimis. Dešinė akis šiek tiek didesnė už kairę – asimetrija trikde ir traukė dėmesį. Klara prieš savo valią įsivaizdavo, kaip ją tapytų Pikasas, nederančiais kubais ir spalvomis. Šalia jos stovėjo tikras Adonis, simetriškas vyriškio grožis kūrė kerintį kontrastą. Po išriestais antakiais švytėjo pilkšvai melsvos akys, plaukai buvo kviečių spalvos.

– O čia ponas Oliveris Smitas, mano draugas poetas.

Klara tikėjosi vakarienę pavalgyti ramiai, bet pasirinkimo nebuvo.

– Malonu su jumis susipažinti; prašau, prisėskite prie manęs.

Jiedu prisėdo šalia, o kaip tik tada priešais juos sustojo padavėjas su rašikliu rankoje. Klara užsisakė austrių troškinio, Oliveris taip pat. Nadina paprašė luptų muskatinių vynuogių ir užkandžio su omaru.

Daugelis jaunų merginų į Centrinio terminalo meno mokyklą užsirašydavo tik tam, kad vieną dieną galėtų tai paminėti savo vestuvių pranešime, – kūrybinė veikla, kuri palankiai nuveiktų būsimas vyro gimines. Nadina dėl savo perlų ir povyzos, regis, buvo iš tos kategorijos.

– Panelė Darden yra vienintelė dama mokytoja Centrinio terminalo meno mokykloje, – Oliveriui tarė Nadina. – Ji moko iliustravimo. – Mergina plačiai šypsodamasi pasisuko į Klarą. – O dabar papasakokite, ką šįvakar pristatysite.

– Keturias aukštosios mados sezonus vaizduojančias iliustracijas. – Nors Klara ir nebuvo nusiteikusi kalbėti, nesusilaikė nepaaiškinusi: – Pavyzdžiui, žiemos iliustracijoje pavaizduotos trys kailiniais paltais apsirengusios moterys, vedžiojančios puodelius su priderintomis šukuosenomis.

– Na, skamba mielai.

Ar Nadina iš jos šaiposi? Klarai buvo sunku suprasti. Ji beveik neturėjo laiko bendrauti su žmonėmis, tik kartkartėmis persimesdavo keliais žodžiais su kitomis menininkėmis, gyvenančiomis jos name Grenič Vilidže. Buvo pernelyg užsiėmusi užsidirbdama pragyvenimui.

Nadina pasirėmė ranka į barą ir palinko arčiau. Į Klarą padvelkė citrusinis „Ėmeraude“ kvėpalų aromatas.

– Ar žinojote, kad Džordžija O’Kif – ji tapo tuos nuostabius gėlių paveikslus – iš pradžių tapė komercijai? Nereikia to gėdytis, tikrai ne. Iliustravimas yra įprastinis laiptelis į tikrąjį meną.

– Aš nė kiek nesigėdiju. – Na ir įžūlumas. Klarai visai nebuvo smagu, kad su ja iš aukšto kalbasi mokinė. – Nadina, aš neketinu pereiti prie „tikrojo meno“, kaip jūs tai pavadinate. Man patinka iliustruoti; tai darau geriausiai.

– Na, aš dievinu piešimo iš natūros ir tapybos pamokas. Labai daug mokausi iš savo mokytojo pono Zakariano. Jis paskyrė mane klasės seniūne, jis nuostabus.

Dilgtelėjo pavydas. Nė vienas Klaros mokinyš jos neapibūdintų tokiu iškilniu epitetu, dėl to ji buvo tikra.

– Klasės seniūnė, nemenka garbė. Ar ketinate tapti dailininke?

Nadina net cyptelėjo iš juoko.

– Ak, jergau, ne. Pamokas lankau tik norėdama patobulėti asmeniškai.

Padavėjas atnešė jį dubenis, kurį laiką stojo tylą. Jei Klara būtų buvusi viena, būtų vogčiomis susivyniojusi kokias dešimt austrių į nosinaitę, kad turėtų ko užkasti prieš miegą.

Iki tol tylėjęs poetas pagaliau prabilo.

– Mano mama buvo dailininkė, nors tėvas pareikalavo, kad jiems susituokus liautųsi. Pastaruoju metu ji kiek sirguliuoja, bet labai pasiilgsta muziejų ir parodų.

– Liūdna tai girdėti, – atsakė Klara. – Nadina minėjo, kad esate poetas?

– Nadina persūdė. Geriausiu atveju mane galima vadinti bandančiu prasimušti į poetus. Tikriausiai šiuo atžvilgiu esu į mamą, iš prigimties myliu meną. Mano tėvas tikisi, kad anksčiau ar vėliau tai mesiu ir imsiuosi bankininkystės.

Nadina globėjiškai paėmė jį už parankės.

– Oliverį priėmė į Harvardą, o jis atsisakė mokytis. Ar gali įsivaizduoti? Jis pasirinko vargti su mumis, bohema.

Nadiną sunkiai buvo galima pavadinti vargstančia. Bet Klara iš asmeninės patirties žinojo, ką reiškia nuvilti šeimą.

– Kai pasakiau tėvui, kad keliuosi į Niujorką, jis man atšovė nesivarginti grįžti namo. Sprendimas buvo nelengvas, bet džiaugiuosi, kad jį priėmiau.

Melsvose Oliverio akyse tvykstelėjo žaisminga ugnelė.

– Tai mums, nusidėjėliams, dar yra vilties?

– Nieku gyvu.

Jie susižvalgė, nusišypsojo vienas kitam trumpa, supratinga šypsena, ir Klarai staiga greičiau suplakė širdis.

Paprastai vyrai į ją nežiūrėdavo. Tėvas ją dosniai apibū-

dino kaip „nežemišką“ – dėl jos šviesių plaukų, blyškios odos ir aukštos, laibos figūros. Mama ją sakė esant blankoką ir skatino rengtis ryškesnių spalvų drabužiais, bet Klara labiau mėgo juodus ir pilkus rūbus. Ji visada gėdijosi ir krintosi dėl savo blyškaus pamėkliškumo ir ūgio, todėl stengėsi neatkreipti į save dėmesio.

Oliveris kibo į troškinį. Klara taip pat, jausdamasi nejaukia. Tikriausiai jų ryšys jai tik pasivaideno.

Nadina ėmėsi vadovauti pokalbiui.

– Panele Darden, iš kur jūs esate?

– Iš Arizonos. – Klara laukė neišvengiamos nuostabos. Atrodė, kad Amerikos Vakarai būtų nelyginant Australija, bent jau sprendžiant iš to, kaip dauguma Rytų pakrantės gyventojų reaguodavo išgirde, kad ji sukorė tokį kelią.

– Sukorėte tokį kelią! Vajetau. Ką veikia jūsų tėvas? Ar jis kaubojus?

– Jis prekiauja metalais.

Kalbėdama apie savo šeimos turtus – dabar jau skurdą – Klara sąmoningai vartojo esamąjį laiką, o ne būtajį. Sukti jos tėvo sandėriai nebebuvo Klaros rūpestis, ir tikrai ne kitų. Laimė, Klara gavo progą baigti valgyti, nes Nadina įniko pliurpti apie savo tėvo nekilnojamojo turto verslą, daugiau kalbėjo Oliveriui nei Klarai.

Klara žvilgtelėjo į laikrodį.

– Turiu eiti; netrukus atidarys galeriją.

Bet ištrukti nepavyko. Išeinant iš restorano Nadina įsikibo Klarai už parankės, tarsi jos jau daugel metų būtų draugės. Kairėje ir dešinėje kilo į pagrindinę salę vedančios rampos, įrėmintos didingų marmuro arkų, o jiems virš galvų plytėjo skliautuotos lubos eglutės raštu. Klara vienoje iš savo iliust-

racijų, kurias rodys šį vakarą, bandė atkartoti žemės ir sabalo juodumo plytelių atspalvius.

– Palaukite, prieš eidamos atsistokite ten. – Oliveris parodė į vietą, kur susibėgo du skliautai. – Nusisukite į kampą ir atidžiai klausykitės.

Klara neturėjo laiko žaidimams, bet žiūrėjo, kaip Nadina daro ką liepiama. Oliveris atsistojo priešingame kampe ir tyliai pasakė kažką, ką – Klara neišgirdo. Nadina sukikeno.

– Kas čia juokinga? – paklausė Klara.

– Būtinai pabandyk. Mes esame Kuždesių galerijoje.

Klara nenoromis atsistojo Nadinos vietoje.

– Klara, Klara.

Žodžiai apglobė ją it pamėkliška marška. Atrodė, tarsi Oliveris stovėtų čia pat, kuždėtų jai tiesiai į ausį. Ji pakėlė galvą stengdamasi suprasti, kaip tokios formos lubos taip gerai perduoda garso bangas. Klara vėl nusisuko į kampą.

– Padeklamuokite man eilėrašį.

Akimirką ji abejojo, ar jis deklamuos. Tada bekūnis balsas sugrįžo.

*Tas kuždesys virsta
Man kalbančios dvasios balsu;
Ji čia pat, bet neregima
Užburia mane savo kerais.*

Ji galėjo prisiekti, kad pajuto Oliverio kvėpavimo šilumą. Suėję galerijos vidury jie vėl susižvelgė.

– Tomas Hardis. Eilėraštis vadinasi „Kuždesių galerijoje“, – paaiškino Oliveris.

Nadina įsižeidusi sunėrė rankas.

– Man eilėraščio nepadeklamavai.

– Padeklamuosiu kitą kartą, pažadu. O dabar turiu traukti į poezijos skaitymo vakarą centre, pasisemti įkvėpimo.

Klara paspaudė jam ranką ir merginos nuėjo, bet eilėraštis tebeaidėjo jai ausyse.

Kai Klara ir Nadina atėjo, dailiai apsitaisiusių meno mylėtojų minia, besigrūdanti pro galerijos duris, jau buvo sudariusi eilę iki pat lifto. Juodvi slinko su kitais žmonėmis, tipeno mažais žingsneliais, kad joms nenumindytų kojų, kol pagaliau pateko vidun.

Centrinio terminalo meno galerijos čia įsikūrė dveji metai pirmiau nei mokykla, kai dailininku tapęs verslininkas Valteris Klarkas su Džono Singerio Sardžento pagalba dalį šešto aukšto pavertė didžiule parodų erdve, tarsi dailininkų kooperatyvu, kur darbai buvo eksponuojami už minimalų komisinį mokestį. Klara čia užsukdavo bent kartą per savaitę pasižiūrėti naujausių darbų, tą pat siūlė ir savo mokiniams. Salės retai kada buvo tuščios, jose nuolatos vaikštinėjo atvykusieji į Niujorką ir vietiniai.

Šiandien patalpos energingai dūzgė. Mokyklos dėstytojų kūriniai bus išstatyti savaitę, tada juos pakeis mokinių kūriniai, švenčiant mokyklos pavasario semestrą ir augantį prestižą. Klaros iliustracijos kabės ant tų pačių sienų, kur kadaise buvo Sardžento portretai. Jai svaigo galva vien nuo tos minties.

Centrinio terminalo meno galerija buvo įsikūrusi pietinėje terminalo dalyje, ji buvo keturis kartus didesnė į ilgį nei į plotį; galeriją sudarė koridorių ir salių labirintas, iš viso dvidešimt patalpų, per kurias lankytojai galėjo judėti pagal laikrodžio rodyklę negrįždami savo pėdomis. Klara nužvelgė sienas, ieš-

kodama savo kūrinių, bet bergždžiai. Vidury salės, greta stalo su dviem nuogomis nimfomis, stovėjo skulptūros mokytojas, – viena nimfa buvo užkelta ant vėžlio.

– Nepasakyčiau, kad labai įspūdinga, – tarė Nadina.

Klara jai pritarė, bet balsu to nepasakė. Jos nuėjo toliau, prie grupės mokinių, apžiūrinėjančių aliejiniais dažais tapytą nerangaus arklio paveikslą. Pats dailininkas stovėjo iškilęs virš jų, jis mokė piešimo iš natūros ir tapybos.

Klara jau buvo kelis kartus jį mačiusi. Mokytojas buvo užsienietis, garsėjo tuo, kad per pamokas garsiai dainuodavo, kartais net šokdavo. Šį vakarą jis stovėjo šalia paveikslo ir įdėmiai klausėsi savo gerbėjų pagyrų, kartkartėmis vis krestelėdavo galvą, bergždžiai bandydamas nusimesti į akis krentančius plaukus. Po teisybei, jis pats labiau priminė arklį, nei arkllys paveiksle.

– Tai mano mokytojas. Ponas Zakarianas. – Nadina prisigretino prie jo.

Klara jau buvo mačiusi tokių moterų, kurios mesdavosi į dailių ar įtakingų vyrų kompaniją, norėdamos atsiginti savo menkavertiškumo. Klara neturėjo laiko tokioms paikystėms.

Metas grįžti prie savo reikalų. Į galeriją plūstant vis daugiau žmonių darėsi troškiau. Klara klaidžiojo iš salės į salę, kol apsuiko visą ratą, bet savo iliustracijų nerado.

Ją nutvilkė panikos pliūpsnis. „Wanamaker“ prekybos centro užsakymai jai netrukus baigsis. Prekybos centras neseniai pranešė, kad ateityje naudosis tik savų dailininkų paslaugomis. Jos septyniasdešimt penkių dolerių per mėnesį mokytojos algos pakako tik išlaidoms padengti, atlikdavo nedaug. Ir ji nebuvo tikra, ar pasiliks ir antrą semestrą.

Klara dar kartą apsuko ratą per galerijos labirintus. Nieko. Viename koridoriuje dešinėje pusėje buvo durys su užrašu

„Pardavimo biuras“. Sukdama pirmą ratą, Klara pro jį tiesiog praėjo, pamanė, kad ten klerkai išrašo sąskaitas. Durys buvo pradarytos, degė šviesa. Mergina dirstelėjo vidun.

Patalpa labiau priminė sandėliuką nei kambarį, prie sienos stovėjo apibraižytas stalias, o kampe buvo įsprausta medinė dokumentų spintelė.

Ten, virš stalo, kabėjo jos iliustracijos, iškabintos vienodais tarpais, kruopščiai nutaikytos, kad būtų sienos vidury.

Kai Klara pagaliau rado poną Loretą, jos rankos drebėjo iš įsiūčio. Direktorius buvo įsitraukęs į pokalbį su ponu Zakarianu, šalia stovinti ponia Loret dairėsi aplink. Klara kartą prasilenkė su ja per mokyklos darbuotojų vakarėlį, jai tada didžiulį įspūdį paliko iš mados išėjusi vešli markizės Pompadur šukuosena – atrodė, lyg moteriškei ant galvos būtų susirangiusi ilgakailė katė.

Mergina pertraukė pokalbį.

– Pone Loretai, mano iliustracijos iškabintos galiniame biure. Galiniame biure!

Ponas Loretas net užspringo dėl jos nemandagumo, bet ji neatlyžo.

– Aš esu meno mokyklos dėstytoja, bet mano kūriniai padėti urve, kur niekas nesugalvos užsukti.

– Atsiprašau, panele Darden. Suprantate, mums teko susipausti. – Jis patylėjo. – Tikrąja to žodžio prasme.

Ponui Loretui nusijuokus iš savo pokšto Klara pastebėjo išeinantį lauk „Vogue“ redaktorių. Jis tikrai nematė jos kūrinių.

Prabilo ponas Zakarianas:

– Kur iškabinti jos darbai?

– Šalia pagrindinės galerijos, – paaiškino ponas Loretas. – Tai iliustracijos. Nusprendėme, kad joms labiau tiktų intymi aplinka.

– Gal galėtumėte kitais metais jai garantuoti vietą pirmoje salėje, kad atsilygintumėte? – ponas Zakarianas ištiesė Klarai ranką. – Man regis, mes dar nebuvom susitikę. Aš esu ponas Levonas Zakarianas, vienas iš jūsų kolegų mokytojų.

Klara nežiūrėdama į jį paspaudė ranką, gręžė žvilgsniu poną Loretą.

– Kitais metais bus vėlu. Ir dabar jau vėlu.

Kitaip nei tokie mokiniai kaip Nadina, kuriems Centrinio terminalo meno mokykla tebuvo laikina stotelė pakeliui į santuokos palaimą, Klara savo menininkės karjerai išliejo visą energiją iki paskutinio lašo. Ji atvyko į Niujorką prieš savo tėvų norą, nieko nepažinodama, ir iš visų jėgų stengėsi prasimušti kaip iliustruotoja. Ir buvo dar blogiau žinoti, kad ji gavo progą, kurios kiti menininkai pavydėtų – mokyti Centrinio terminalo meno mokykloje, eksponuoti savo darbus galerijoje, – tik tam, kad regėtų, kaip ji išgaruoja.

Ponas Loretas gūžtelėjo.

– Šiandien nesugebu niekam įtikti. Mes jums atsilyginsime; panele Darden, be galo atsiprašau. – Jis pasisuko į poną Zakarianą. – Ar matėte naujausią Edmundo darbą? Eime su manim. Užtikrinu, duos jums peno apmąstymui.

– Man regis, panelė Darden gali suteikti jums peno apmąstymui, jei bandysite jos nusikratyti. – Pono Zakariano lūpose žaidė kreiva šypsena. – Man šovė mintis. Nukabinkime vieną mano darbą ir pakeiskime jos kūrinį. Čia pat vidury.

Klarai nereikėjo, kad viena iš mokyklos pažibų pultų jos ginti. Vien nuo tokios minties ją užplūdo gėda.

Nebenorėdama suteikti ponui Loretui pasitenkinimo regint jos sielvartą, Klara neatsakiusi išlėkė iš galerijos.

ANTRAS SKYRIUS

Niujorkas, 1974 metų lapkritis

Kai Virdžinija pasirašė sutartį su „Trimble“ laikino įdarbinimo agentūra, norėdama žūtbut rasti ką veikti tuščiomis dienomis ir papildyti senkančią banko sąskaitą, ji tikėjosi, kad ją nusiųs į kurį nors iš tų išpūdingų dangoraižių, kuriuose teisininkai tykiai kalbasi su savo elegantiškomis, kompetentingomis sekretorėmis. Ne į aptriušusią traukinių stotį, it rupūžė išsidrėbusią po Niujorko dangumi.

Bet ji atvyko į Centrinę stotį kitą rytą 9.20, kaip agentūra ir nurodė, įėjo į liftą prie 23 kelio ir pakilo į septintą aukštą. Už medinių durų su užrašu „PENN CENTRAL“ TEISĖS SKYRIUS buvo priimamasis, jame sėdėjo daili blondinė, apsikirpusi kaip Džoni Mičel.

– Mane siuntė „Trimble“ laikino įdarbinimo agentūra.

Sekretorė mostelėjo į kėdę prie sienos.

– Prašau prisėsti. Paltą galite pasikabinti spintoje.

Šis teisininko biuras su avižų spalvos kilimais ir tos pačios spalvos sienomis buvo ne pats įmantriausias. Bet tai nebuvo

prasčiausia vieta pradėti karjerą. Virdžinija laikėsi nuomonės, kad einant laikui ji keičiasi. Šeštajame dešimtmetyje, kai ištekėjo ir susilaukė dukros Rubės, svarbiausia buvo šeima. Bet aštuntajame dešimtmetyje, kaip jai mėgo kartoti Rubė, populiariausia yra ieškoti savęs. Savaimė suprantama, pati Rubė įnirtingai ieškojo *savęs*, metė Saros Lorens koledžą vos po mėnesio studijų, o Virdžinijai paaiškino, kad jai reikia atsipūsti. Virdžinijai teko pripažinti, kad bent kol kas jai patinka vėl turėti dukrą namuose. Turėjo kuo rūpintis. Apie ką šokinėti.

Ji taip pat elgsis su savo naujuoju viršininku teisininku. Po kiek laiko juokaus su jo žmona, kad juodvi jį pažįsta geriau, nei jis pats pažįsta save, telefonu kikens sakydama, kad jis pamirštų dukters gimtadienį, jei jos neprimintų. Visai kaip kadaise juokaudavo su Česterio sekretore. Padėtis apsivertė aukštyrų kojom: dabar ji bus sekretorė, ne žmona, – bet koks būtų gyvenimas, jei jame nebūtų permainų? Virdžinija atsisėdo stengdamasi tuo patikėti.

Į fojė įėjo maždaug jos amžiaus moteris tankiomis garbanomis ir džeržgiančiu balsu paklausė:

– Ponia Klei?

– Taip. – Ji nekenė vyro pavardės, bet neįsivaizdavo, kad galėtų ją atkeisti. Juk šioji beveik du dešimtmečius buvo jos tapatybė. Ir vis dėlto. Virdžinija Klei. Skambėjo kaip kažkas, ką išspaustum iš tūbelės.

– Puiku. Sekite paskui mane.

Moteris jai paaiškino, kad vadovauja „Penn Central“, Centrinį terminalą valdančios bendrovės, žmoniškųjų išteklių departamentui, ir kad Virdžinija dirbs teisininkui, kurio sekretorė susilaukusi išėjo iš darbo. Jei viskas klosis gerai, Virdžinija

turės galimybę įsidarbinti visu etatu, kai pasibaigs jos sutartis su laikino įdarbinimo agentūra.

– Ar esate dirbusi su teisininkais? – paklausė moteris.

Virdžinija jau pamiršo jos vardą. Ji tikrai turėjo atidžiau klausytis, pradėdama dirbti verslo pasaulyje.

– Taip, bendrovėje Viduriniame Manhatane.

Ji tą patį pamelavo įdarbinimo agentūros viršininkui, bet pati manė, kad devyniolika metų santuokos su įmonių teisės advokatu reiškia daugiau ar mažiau tą patį. Daugumą savaitgalių ir vakarų jis leido kalbėdamasis telefonu su klientais ir kolegomis, o dalis nugirstų žinių turėjo nusėsti jos galvoje.

Moteris nuvedė Virdžiniją prie stalo, ant kurio stovėjo spausdinimo mašinėlė ir įmantrus telefonas, vienas plastikinis jo mygtukas švietė raudonai.

– Ponas Haklas kalbasi telefonu, todėl netrukdysiu jo jus pristatyti. Jis pasirodys, kai ko nors prireiks.

Virdžinija pasidėjo rankinę į vieną iš apatinių stalčių ir pasikuitė kituose, juose rado pieštukų, tušinukų, baltalo ir kalkinio popieriaus, įprastinius šiuolaikinės sekretorės įrankius. Už jos stovėjo didelė metalinė dokumentų spinta. Moteriai atsistojus pasižiūrėti, kas joje, iš vieno kabineto išlėkė vyriškis. Jo akys buvo skaisčiai žydros, kaip filmų žvaigždės, ir tanki šveliūra. Virdžinija ne to tikėjosi, dabar stengėsi nevėpsoti.

– Jūs naujoji mergina? – jis nužvelgė ją nuo aptrintų pilkų batelių iki pat viršugalvio.

Virdžinija stengėsi nesimuistyti veriamą jo žvilgsnio. Ji šiemet madingai apsikirpo, kaip tikėjosi, bet reguliariai nesilankant pas kirpėją jos madingoji šukuosena – tas kaltūnas – dabar labiau priminė paukščių lizdą.

Pono Haklo žvilgsnis vėl nukrypo į jos krūtinę ir ten stabte-

lėjo. Nors Virdžinijos nosis buvo kiek per plati, o akys šiek tiek per daug įdubusios, figūra visada buvo įspūdinga. Liemuo išliko laibas net ir susilaukus Rubės, krūtinė D ir D dydžio. Arba vienos D, kaip ji leptelėjo Česteriui po operacijos. Jis nenusijuokė.

– Kiek jums metų?

Klausimas buvo netikėtas.

– Man trisdešimt penkeri. – Nubraukti penkerius metus neatrodė baisus nusikaltimas.

– Puiku. – Jis dar kartą žvilgtelėjo į jos klubus ir mostelėjo sekti iš paskos. – Eime į mano kabinetą. Pasiimkite savo užrašus.

Vardo kortelė ant biuro durų skelbė: DENISAS HAKLAS. Virdžinija pastvėrė nuo stalo užrašų bloknotą ir maudžiančiais paširdžiais nusekė jam iš paskos. Ponas Haklas įniko diktuoti, bet jai teko kone tuoj pat jį sustabdyti.

– Inrei.

Jis pasižiūrėjo į ją, lyg būtų kvaištelėjusi.

– Ką? Taip.

– Kokia pavardė?

Jis vilkėjo ne taip kaip kiti jos matyti teisininkai, kuriuos sutikdavo per verslo vakarienes ar konferencijas. Buvo atsisėgęs viršutinę marškinių sagą, atsileidęs kaklaraištį, matyti tvirtos kaklo gyslos. Bet įmonės teisininkams tikriausiai nereikia taip stengtis padaryti įspūdžio, kaip kad dirbantiems prestižinėse bendrovėse. Jų klientai jau garantuoti.

– Tai yra bylos atmintinė. Pavardės nėra.

– Tai kas ta Inrė?

Vyriškis atsilošė ir įkvėpė it riaumoti besiruošiantis drakonas.

– *In-re*. – Ištarė skiemenimis. – Tai yra teisės atmintinių pavadinimo dalis.

– Taip, atleiskit, nenugirdau. Nesvarbu. Tęskite.

Grįžusi prie savo stalo ji įdėjo į spausdinimo mašinėlę švarų lapą ir pasižiūrėjo į bloknotą. Užsirašydama kaip galėdama stengėsi neatsilikti, bet dabar ta makalynė jai nieko nesakė. Ji niekada nesimokė stenografijos, todėl tiesiog skubinau rašėsi svarbiausius žodžius ir praleido nereikšmingus.

Po valandos ponas Haklas išėjo iš kabineto.

– Kur ta atmintinė?

Virdžinija ištraukė lapą iš spausdinimo mašinėlės ir padavė jam, o kai advokatas uždarė duris, susigūžė ant kėdės. Tada laukė.

Po trisdešimties sekundžių moteris išgirdo jį telefonu kažkam šaukiant. Katlinai. Tai buvo žmogiškųjų išteklių darbuotojos vardas. Bent dabar jį žinos. Moteris atlėkė koridoriumi ir paprašė Virdžinijos sekti paskui į jos kabinetą.

Virdžinija jau galvojo pasiteisinimus laikino įdarbinimo agentūrai. Darbdavys nesukalbamamas, nesutapo jų asmenybės. Kitą kartą ji pasistengs labiau.

Katlina atsisėdo prie stalo ir sunėrė priešais save rankas.

– Ponas Haklas sakė, kad jūs nė nesuprantate, ką darote.

Virdžinija papurtė galvą.

– Suprantate, aš dar šlifuoju savo stenografijos įgūdžius. Galbūt sugebėčiau, jei jis kalbėtų šiek tiek lėčiau. Mielai pabandyčiau dar kartą.

– Gaištate visą laiką. – Katlina žiūrėjo Virdžinijai į akis, bet be pykčio.

Užjausdama.

Gilioje minčių kertelėje Virdžinija įsivaizdavo save viena tų šaunių sekretorių iš laikino įdarbinimo agentūros, besipuikuojančių laiba figūra ir supratinga šypsena, spinduliuojančių kompetenciją ir apdairumą. O iš tiesų ji tebuvo ne pirmos jau-

nystės moteris iš mados išėjusiais drabužiais, apsivėlusiu megztiniu, verta pajuokos. Nuo skyrybų įsigaliojimo pernai metais ji kaip įmanydama stengėsi išlaikyti kontrolę. Įrodyti Rubei, kad joms viskas bus gerai, tik palauk ir pamatysi. Nors iš tiesų Česterio išdavystė sugriovė jų gyvenimą.

Ji nenorėjo apie tai galvoti, bet mintis vis tiek užplūdo scena iš praeities. Rubei išėjus iš savo kambario dainuojant nostalgiką Donio Osmondo dainą, Virdžinija ir Česteris stovi virtuvėje it dvi sustingusios statulos, žinodami, kad tuoj sudraskys jos pasaulį į skutus. Rubė tuoj pat pajuto, kad kažkas yra blogai.

– Ar aš ką padariau? – paklausė.

Tada, Česteriui aiškinant padėtį, kad jie skiriasi, Virdžinija matė, kaip dukra gniūžta. Tai buvo tinkamas žodis, vienintelis tinkamas žodis. *Gniūžta*. Pamažu, raumenėlis po raumenėlio, netikėta agonija plito jos mylimos dukros veidu: susiraukė kakta, nosis paraudo, sutirtėjo smakras. Virdžinijai visų sunkiausia buvo pačiai išlaikyti ramų, pasitikinčios savimi veidą, rodyti, kad tai tėra eilinė diena, nieko tokio nenutiko, mums viskas bus gerai. Rubės akys paraudo ir sudrėko, ji išlėkė iš kambario ir užtrenkė duris.

Dėl to kalti jie. Dėl to kaltas Česteris. Virdžinija niekada nesiliovė stengusis Rubei už tai atsilyginti. Atsilyginti už jų suduotą smūgį.

Dabar Virdžinija pati stengėsi neparodyti, kaip jaučiasi, bet nuo pastangų buvo tik dar blogiau, ir pagaliau jai išsprūdo prislopintas cyptelėjimas.

– Atsiprašau. Nežinau, ką sau galvojau. Mano vyras yra advokatas. Turiu omeny, buvęs vyras. Maniau, kad susidorosiu.

Katlina pakėlė galvą.

– Jūs išsiskyrusi?

– Taip.

Akimirką stojo tyla, kaip bažnyčioje prieš pat užgiedant chorui.

– Aš taip pat.

Moteris pasižiūrėjo į popierius ant savo stalo.

– Turime dar vienas pareigas, joms nereikia mokėti spausdinti ar stenografuoti. Ar jus tai domintų?

Net jei ją užrakintų kambarėlyje be langų aštuonias valandas per dieną rūšiuoti dokumentus, neatsisakytų. Veikla kiekvieną dieną, vieta, kur turėtų prisistatyti. Priežastis keltis kiekvieną rytą.

– Žinoma. Ačiū jums. – Dėl Katlinos užuojautos jai tik dar labiau užsinerėjo verkti. – Ar neprieštarausite, jei pirma užsukčiau į tualetą?

– Priimamajame paprašykite Anės tualetų rakto. Nesukbėkite.

Priimamojo sekretorė atsidarė raktų pilną stalčių ir padavė vieną Virdžinijai. Išėjusi į koridorių ji pasisuko kairėn, paskui dešinėn, bandydama prisiminti moters išpiltas instrukcijas. Už kampo, tada trečios durys kairėje. Ar ketvirtos? Ji bergždžiai patikrino trečias duris. Priėjus prie ketvirtų raktas įlindo į spyną.

Virdžinija įėjo vidun ir apgraiptom rado šviesos jungiklį, tikėdamasi pamatyti eilę porcelianinių kriauklių ir purvinomis plytelėmis apklijuotas sienas. Bet įjungusi šviesą ji pamatė stovinti mažame prieškambarėje, ant vienos sienos puikavosi auksinėmis raidėmis išvedžiotas užrašas „Centrinio terminalo meno mokykla“. Koridorių kairėje šiltai apšvietė dailūs, meniški šviestuvai. Virdžinija smalsaudama žengė giliau, akimirką pamiršusi savo nevilgtį.

Priėjus pirmas duris buvo galima pamanyti, kad meno mokykla dar veikia, kambaryje stovėjo dešimt kitos dienos pamokai paruoštų molbertų, ant sienos kabėjo paveikslai ir piešiniai, kambario vidury ant stalo stovėjo keraminė vaza. Vienintelis ženklas, kad patalpos apleistos, buvo visa ką dengiantis dulkių sluoksnis, dėl kurio vaza atrodė blyškiai žalsva. Virdžinija nusičiaudėjo nuo silpno chemikalų kvapo – o gal nuo dulkių. Prie vienos sienos buvo sustatytos didelės spintos kūriniais saugoti, jų apačioje buvo plyšiai įrėmintoms drobėms, viršuje lentynos.

Moteris apėjo visus kambarius – iš viso suskaičiavo penkias studijas – ir buvo priblokšta savo radinio: mumifikuota meno mokykla viršum Centrinio terminalo. Paskutinė patalpa, regis, buvo paversta sandėliuku, joje viena ant kitos kaip pakliūva buvo sukrautos medinės dėžės. Artimiausia dėžė pradaryta; ant grindų greta gulėjo laužtuvas. Dėžėje Virdžinija rado kurso katalogus, buhalterines knygas ir sąsiuvinius, prirašytus mokinių vardų ir sąskaitų už mokslus. 1928 metų žiemos katalogas leido pažvelgti į gyvenimą prieš pat Didžiąją depresiją, kai mėnuo paveikslų tapymo pamokų kainavo keturiolika dolerių.

Jai nederėjo čia užtrukti; jos laukė Katlina, o ji dar nė nerado tualetu. Bet kai Virdžinija pasisuko eiti, sustingo it įbesta pamačiusi sieną, visą nukabintą dailininkų darbais. Natiurmortai, portretai, peizažai, vieni ant pageltusių drobių, kiti ant trapios arbatos spalvos popieriaus. Jos akį patraukė matyto paveikslu reprodukcija – Virdžinija atpažino Renuaro kūrinį, „Irklautojų pusryčius“, bet šioje versijoje žmogus rankoje spaudė ne ką kita, o kokakolos buteliuką.

Atsidūrusi tokio prarasto grožio apsuptyje, tarp išblukusių darbų, kuriuos kadais tapę mokiniai dabar yra vienas Dievas

težino kur, Virdžinija apsipylė ašaromis. Dėl pastarųjų nesėkmių, dėl to, kaip, regis, gyvenimas nebeprisilaikė nuo jos.

Ji išsiėmė iš rankinuko nosinaitę. Besivalydama paakius pastebėjo piešinį, kuriame stovėjo moteris, apsilikusi pagal užsakymą siūtą kostiumėlį, it iš senos laikraščio reklamos. Piešinio viršuje buvo užrašyta: „Dailiai besirengiančiai sekretorei“. Daugumoje piešinių modeliai žiūrėjo į šalį, bet moteris viduriniame piešinyje žvelgė tiesiai į žiūrovą. Jos poza – atmesti pečiai, pakeltas smakras – bylojo apie jėgą ir charakterį. Dešiniame apatiniame kampe buvo parašytas Klaros Darden vardas.

Virdžinija nutaisė tokią pat pozą, tuoj pat nusijuokė iš savęs, bet judesys suteikė jai energijos ir pasitikėjimo. Kad ir ką Katlina jai pasiūlys, ji sukaups jėgas ir ras drąsos priimti iššūkį. Šiandien ji patyrė ne pirmą pažeminimą po skyrybų ir dar tikriausiai ne paskutinį. Bet ji bent jau žengė į pasaulį.

Kai Virdžinija sugrįžo, jos nuostabai, Katlina išsivedė ją iš biuro ir liftu nusileido į didžiąją salę. Ji mostelėjo per minią.

– Mums reikia pagalbos informacijos būdelėje.

– Informacijos būdelėje? Pačiame stoties vidury?

– Taip. Darbas būtų nuo devynių iki penkių, stažuotojos pareigos. Yra ir naktinė pamaina, bet jos moteriai nerekomenduočiau. Jūs nenorėtumėt čia pasilikti pernelyg vėlai.

Virdžinija išvis nenorėjo čia pasilikti. Apvali būdelė stovėjo pačiame pagrindinės salės vidury, it mažytis erdvėlaivis, jos apačia buvo iš to paties nešvaraus marmuro kaip ir grindys, viršutinė dalis blausaus stiklo. Jei ten įeitų, būtų visiškai neapsaugota. Ją matytų žmonės. Žmonės, keliaujantys į namus Konektikute ar laukiantys traukinio į Bostoną. Jos pažįstami žmonės.

– O daugiau nieko neturite, nieko biure? Maniau, kad mane samdo „Penn Central“.

– Didysis centrinis terminalas priklauso „Penn Central“, bendrovė valdo geležinkelį, todėl jūs dirbsite mums. Vienintelės šiuo metu laisvos pareigos, kurioms nereikia patirties, yra geležinkelio tarnautojo mokinio.

– Aš nieko neišmanau apie traukinius ar stotį.

– Jums nereikės tiesiogiai bendrauti su žmonėmis, bent jau iš pradžių. Tiesiog darykite, ką jums nurodys vyriausiasis tarnautojas, atsiliepkite į skambučius, kai skambins iš biuro, ir papildykite, kai reikės, tvarkaraščio lankstinukų. Darbas nėra ypatingas, bet moka šimtą aštuoniasdešimt dolerių už savaitę. Savaiame suprantama, agentūrai. Nežinau, kiek iš to liks jums.

Apie 120 dolerių, greitai sumetė Virdžinija. Kaip teisininko sekretorei, jai buvo pažadėta 200.

Artindamasi prie būdelės Virdžinija nuleido galvą tikėdamasi, kad aplink nėra pažįstamų žmonių. Katlina pamėjo tarnautojui viduje, o šis atidarė mažas dureles ir pakvietė jas užėiti.

Du arčiausiai prie durų sėdintys tarnautojai pasižiūrėjo į Virdžiniją, tada vėl atsisuko į būdelę apsupusių žmonių minią. Būdelėje buvo ankšta, vos pakako vietos praeiti tarp aukštų kėdžių, ant kurių sėdėjo tarnautojai. Būdelės vidury iš grindų kilo didelis metalinis cilindras, jis dar labiau riboja erdvę. Dešimtmečius šliuruojančios kojos ant grindų apie cilindrą išmynė apskritą griovelį, o marmuriniai siauri staleliai palei būdelės kraštą buvo subraižyti, atrodė lipnūs.

Atvirose kameroose po darbastaliu, primenančiose spinteles senajame Rubės darželyje, gulėjo rudo popieriaus pietų maišeliai, ten pat mėtėsi purvini skudurai ir laikraščiai. Katlina ir

Virdžinija stovėjo prie durų kone susiglaudusios, nes nebuvo kur pasitraukti.

Katlina parodė pagyvenusį, tvarkingai apsirengusį vyriškį.

– Tai Terensas. Jis yra vyriausiasis tarnautojas. Jis tau paaiškins, ką daryti, ir penktadieniais pasirašys tavo darbo kortelę.

Katlina draugiškai patapšnojo Virdžinijai per ranką ir pradingo, ištirpo už informacijos būdelės sienų zujančioje keleivių minioje.

Virdžinija nedrąsiai prisigretino prie Terenso. Šis kilstelėjo ranką jai neprasižioti ir baigė aiškinti moteriai, kaip geriausia nusigauti iki Šv. Patriko katedros.

Tada apsuko lentelę „Langelis uždarytas“ ir pasirėmęs į stalą atsisuko į Virdžiniją.

– Kas tu tokia?

Ji ištiesė ranką.

– Virdžinija Klei. Esu nauja stažuoja.

Į ją dirstelėjo šalia Terenso sėdintis tarnautojas. Jiedu atrodė kaip broliai, abu buvo liesi it šakaliai, panašaus amžiaus, abu pražilę, apsirengę vienodais tamsiais švarkeliais, baltais marškiniais ir pasirišę kaklaraiščius.

Brolis pauostė orą.

– Ši naudoja kvėpalus. Man regis, tuoj supykins.

– Totai, baik. – Terensas pakreipė galvą. – Daugiau nesikvėpink, gerai? Jis labai jautrus.

Ryte ji pasipurškė šiek tiek „Charlie“ tualetinio vandens, vildamasi sukurti mįslingos klasikos įspūdį. Didžiulė klaida. Virdžiniją sukaustė klaustrofobija. Ji išsigando, kad pradės klykti, jei bus priversta čia išbūti dar bent minutę.

– Kaip tu? – draugiškai paklausė Terensas.

Ji linktelėjo, atsakyti neįstengė.

Terensas mostelėjo į Totą.

– Nekreipk į jį dėmesio; visada ieško kliaudų. Rankinę gali pasidėti ten. – Parodė į kameras. – Štai čia, ant darbastalio, yra informacijos tarnautojo vadovas. Pasiimk jį ir iškalk visą atmintinai. Jei po metų išlaikysi egzaminą, būsi paaukštinta. O dabar surūšiuok tvarkaraščius prie durų. Naktinė pamaina išvertė jų dėžę ir nesutvarkė. Kai baigsi, išeišk lauk ir papildyk brošiūrų dėklus, kur jų trūksta. Ar sugebėsi?

Virdžinijai pavyko nusiraminti rūšiuojant tvarkaraščius, visą dėmesį reikėjo sutelkti į spalvas ir raides. Visos tos *H*, *Had*-sonas, *Har*lemas ir *Niu Heiveno* linija, kaimiški niekada nelankytų miestelių pavadinimai – *Valhala*, *Kos Kobas*, *Bikon Folsas* ir, jos mėgstamiausias, *Grin Farmsas*. Ji galėtų parduoti butą ir nusipirkti būstą ten, kur gyvenimas lengvesnis ir paprastesnis. Bet Rubė nieku gyvu nesutiktų – jos dukra yra miesto mergina iki kaulų smegenų.

Virdžinija išėjo iš būdelės nešina kartonine dėže surūšiuotų tvarkaraščių. Ant stalelio buvo išdėlioti metaliniai laikikliai. Moteris pamažu apėjo būdelę, vienoje rankoje laikoma dėžė spaudė klubą; kita ranka ji atitaikiusi brošiūras dėžėje su jau išdėliotomis laikikliuose šiuos papildydavo, dirbdama klausėsi priėjusių žmonių klausimų.

Dauguma nugirstų pokalbių buvo nuobodūs. Žmonės klausė krypčių, traukinių tvarkaraščių, kur rasti taksi. Viena porėlė, vilkinti suderintus havajietiškus marškinius, paklausė, kur nusipirkti bilietus į artimiausią traukinį prie *Laisvės* statulos. Tarnautoja už lango – užgauli, išblyškusi moteris į septintos dešimties pabaigą su prastai tinkančiu juodu peruku – nusijuokė jiems į veidus, o pamačiusi Virdžiniją spoksant kyštelėjo jai liežuvį. Neatrodė, kad ši komanda labai rūpintųsi klientų aptarnavimu.

Bet Virdžinijai teko pakeisti nuomonę pamačius dirbant vyruką su kortele „Vinstonas“, kalbantį su pietietišku akcentu, maloniai dudenančiu per stiklinę pertvarą. Regis, jis žinojo atsakymus į visus klausimus nė nežvilgtelėjęs į tvarkaraščių knygelę, dar ir mirktelėjo Virdžinijai einant pro šalį.

Ji įsiminė keturių tarnautojų vardus: Terenso ir Toto, bebaimio įgulos vado ir jo kandaus brolio. Vinstono, malonaus juodaodžio džentelmeno iš Pietų. Dorės su dirbtiniais plaukais ir nemalonių juoku. Regis, visi keturi būdelėje dirbo nuo jos atsiradimo.

Grįžusi vidun Virdžinija prisėdo ant laisvos kėdės ir laukdama kitos užduoties įniko vartyti vadovėlį. Ji peržiūrėjo terminalo planą, nusprendusi, kad turėtų mokėti jame susigaudyti. Išėjimai į traukinius buvo išdėstyti šiaurinėje dviejų didelių salių pusėje, tos, kurioje ji dabar buvo, ir kitos, esančios tiesiai jiems po kojom. Bilietų kasos buvo įrengtos palei pietinę pagrindinės salės sieną, po elektronine švieslente, kurioje buvo pranešama apie atvykstančius ir išvykstančius traukinius. Už bilietų kasų driekėsi didžiulė laukiamoji salė, pilna benamių ir narkomanų, bent kartą per valandą keleivių šurmulį perskrozdavo iš ten atsklidę klyksmai ar šūksniai. Virdžinija pasistengs ten neužklysti.

Vakarinėje pusėje kadaise buvę prašmatnūs laiptai vedė į Vanderbilto aveniu, kurioje, kaip Virdžinija žinojo iš patirties, narkotikų prekeiviai pardavinėja savo prekes tiesiai prie durų ir toliau siauroje gatvelėje. Po laukiamąja sale, šalia apatinės salės buvo įsikūręs austrių baras, prieš daug metų buvęs mėgstamiausias jos tėvų restoranas. Virdžinija nugirdo Vinstoną patariant papietauti norinčiam keleiviui nusileisti ten rampa, kad išvengtų apatinės salės ir nerizikuotų būti apiplėštas.

Jos plane geležinkelio vadovybės biurai buvo įsikūrę viršu-

tiniuose aukštuose, išdėstytuose stačiakampyje virš pagrindinės salės. Meno mokykla buvo aukštai rytiniame sparne, plane pažymėta kaip „sandėlis“. Be „Penn Central“ biurų, didžioji to aukšto dalis, regis, buvo nenaudojama.

Pagrindinė salė Virdžinijai priminė Taimso aikštę naktį, švieslentės ir gausiai apšviestos „Newsweek“ ir „Kodak“ reklamamos sudarė ryškų kontrastą su purvinomis sienomis ir pajudusiomis lubomis. Didžiulę erdvę iškreipė „Chase Manhattan“ banko būdelė maždaug už šimto penkiasdešimties metrų, greta „Merrill Lynch“ stendo.

Virdžinija bijojo, kad naujoje darbo vietoje jausis it akvariume, matoma iš visų pusių, bet iš tiesų informacijos būdelė veikė kaip nematomumo burbulas. Niekas į ją nė nedirstelėjo, ničniekas. Ji spoksojo į žmonių veidus, bet nieko nepažino ir nebesibaimino, kad kas pažins ją. Pusę dvylikos minia gerokai praretėjo. Terensas uždarė savo langelį ir nulipo nuo kėdės.

– Ar sutvarkei visus tvarkaraščius?

Ji linktelėjo.

– Ar galiu jūsų paklausti: kiek laiko dirbate stotyje?

– Terminale.

– O koks skirtumas?

Jai už nugaros sukikeno Dorė.

– Naujokės klausimas.

– Skirtumas toks, kad pro stotis traukinys pravažiuoja, važiuoja kur nors kitur. Terminalas, kaip galima spręsti iš pavadinimo, yra linijos pabaiga.

– Supratau. Didysis centrinis terminalas. Aišku. Kiek laiko čia dirbate?

– Nuo 1942 metų. Gal gali subėgioti kavos? Jos rasi stoties viršininko biure, po laiptais toje pusėje. – Jis parodė į vaka-

rus. – Prireikus ten rastum ir tualetą. Ką tik bedarysi, nesinaudok viešaisiais tualetais; juose pernelyg pavojinga.

Cilindras būdelės vidury ėmė vibruoti. Virdžinija aiktelėjo ir vos nenukrito nuo kėdės, nes priešais ją, arčiau nei per metrą, iš cilindro tarsi iš niekur išniro liesas vyriškis tankiais juodais plaukais.

Terensas įdavė jam popierius, ir vyriškis vėl pradingo.

– Tai Ernestas.

– Bet iš kur jis išdygo?

Dorė cypiančiu balsu nusišaipė:

– Bet iš kur jis išdygo?

– Dore, baik. Cilindre yra sraigtiniai laiptai, jungiantys mūsų būdelę su informacijos būdele apatiniame aukšte.

– Kiek ten dirba žmonių? – Ji dirstelėjo į Dorę laukdama, ar ta vėl ją atkartos, bet prie langelio priėjo keleivis, ir moteris gavo darbo.

– Tik vienas. Ir tas ne visą etatą. Kadaise čia dirbo keturiolika žmonių ir dar du apačioje. Tada tai nebuvo kur padėti alkūnių.

Išties, jei prie kiekvieno langelio sėdėtų po tarnautoją, būdelėje būtų beprotiškai ankšta. Anksčiau ji nė nepastebėjo, kiek daug čia tuščių vietų.

Vinstonas tarė:

– Vidutiniškai tarnautojas per metus atsako į 167 440 klausimų.

– Oho, – Virdžinija bandė nutaisyti deramai nustebusios miną.

– Bet dabar toli gražu tiek nesulaukiam. – Terenso balse buvo girdėti nostalgiška gaida. – Taip buvo tada, kai pagrindinis keliavimo būdas šalyje buvo traukiniai, ne lėktuvai.

– Tikriausiai apie šį pastatą žinote viską.

– Tikriausiai.

– Girdėjau, kad Centriniam terminale kadaise buvo meno mokykla. – Geriau neminėti, kad jau pabuvojo joje; nenorėjo prisidaryti bėdų pačią pirmą dieną.

Vyriškis linktelėjo.

– Ją vadino Centrinio terminalo meno mokykla. Kiekvieną rugsėjį ir sausį sulaukdavome mokinių, ieškančių, kaip ją rasti. Rytinis sparnas, viršutinis aukštas.

– Turite gerą atmintį.

– Todėl man ir moka gerus pinigus.

– Kodėl ji užsidarė?

– Tikriausiai dėl Antrojo pasaulinio karo. Karo metu žmonės neturėjo laiko nerimtiems dalykams. Net terminale buvo nacių, bandė sabotuoti traukinius paberdami smėlio ant elektros transformatorių. Laimė, laiku juos sučiupome.

Dorė pakreipė galvą.

– Sučiupome? Ar jūs asmeniškai juos suėmėte?

– Na, tai padarė policija. Bet galite būti tikros, būčiau juos sugavęs, jei būtų manęs ko paklausę.

– Pavyzdžiui, „*Vo ist de transformatorius?*“ – Dorė nusikvatojo pilna burna.

Terensas šyptelėjo.

– Būtent. – Jo akys svajingai žvelgė į tolį. – Tomis dienomis Centrinis terminalas buvo plakanti Niujorko širdis. Kareiviai, menininkai ir verslininkai skubėjo savais reikalais.

Prabilo ir Vinstonas:

– Ar kada matei Džeksoną Poloką?

– Deja, ne.

– Vinstonai, ar daug nusimanote apie meną? – paklausė Vir-džinija.

– Man patinka tie, kur taškosi dažais.

– Aišku.

Peršokus nuo nacių prie abstrakcionizmo jai net susisuko galva. Žinoma, tikriausiai neverta stebėtis, kad informacijos būdelės tarnautojų galvos prikimštos faktų, ir ne tik susijusių su traukiniais. Tokia jau jų darbo prigimtis.

– Bet ta meno mokykla. Sako, kad joje vaidenasi. – Toto akys virto siaurais plyšeliais. – Tapybos mokytojas žuvo per traukinio avariją, o visi kūriniai buvo sunaikinti. Sako, kad mokykloje vaidenasi dailininko šmėkla, ir nesvarbu, kaip be-sistengtų „Penn Central“, niekas nenori nuomotis tų patalpų.

Dorė išmetė tuščią popierinį puodelį į šiukšlių dėžę.

– Niekas jų nesinuomoja, nes ten tikra skylė, o kas norėtų turėti biurą skylėje? Ei, naujoke, man reikia daugiau kavos.

Virdžinija priėmė kavos užsakymą, užsirašė jį ant traukinių tvarkaraščio viršelio ir nuėjo į stoties viršininko biurą. Terminale buvo tamsu, nors vidurdienis, lubos pajuodusios nuo dešimtmečių cigarečių ir cigarų dūmų, sietynai plikomis lempu-tėmis apsinėšę suodžiais. Visas pastatas buvo slogus.

Vis dėlto tebebuvo galima pastebėti praeities didybės pėd-sakų. Turėklas buvo išpuoštas įmantriais žalvario raštais, jo rankena iš apibraižyto ąžuolo. Net ir besilupantys dažai ne-galėjo užgožti puošnių metalo detalių. Virdžinija rado kavos aparatą stoties viršininko biure ir atsargiai parėjo atgal, steng-damasi nenumesti penkių popierinių ant plastikinio padėklo nešamų puodukų. Grįžusi į būdelę ji užsklėdė duris ir išda-lino kavą. Totas jai net padėkojo.

Likusios pirmos dienos valandos prabėgo gana greitai. Vir-džinija apsitvarkė aplinkui, norėdama ištrūkti iš prietemos, pietums lauke nusipirko dešrainį, dar kartą papildė tvarka-

raščių dėkliukus ir atsiliepinėjo telefonu, kuriuo dažniausiai skambino Terensui.

Be kelių minučių penkios Terensas pasakė jai eiti namo. Tik išėjusi iš būdelės Klara suprato, kad neturi palto. Paliko jį spintoje „Penn Central“ teisininkų biure.

Blaškoma plūstančių keleivių, Virdžinija nusprendė eiti į liftą tolimojoje stoties dalyje, užuot brovusi per visą salę. Ji išlipo septintame aukšte ir įžengė į ilgą koridorių, jame palei sienas buvo kalnai šiukšlių, o iš užsistovėjusio oro buvo galima nujauti, kad čia retai kas užsuka. Virdžinija pasuko į dešinę manydama, kad netrukus prieis teisininkų biurą, bet visur tvyrojo baisi netvarka. Ar ji išlipo kitame aukšte?

Moteris pasuko už dar vieno kampo ir sustingo. Nišoje sėdėjo trys vyrukai ir dalinosi suktinę, nuo kurios dūmų ore tvyrojo salstelėjęs, aitrus kvapas. Jie buvo apsirengę džinsais ir odinėmis striukėmis. Virdžinijos mama dažnai jai kartojo: pasižiūrėk į aplink besitrinančių vyrų batus. „Jei jie su sportbačiais, tai reiškia, kad ketina tave apiplėšti ir greitai sprukti.“

Jos mamai buvo įprasta tokie apibendrinimai. Bet tikrai – visi trys vyrukai avėjo sportbačius. Virdžinijai žiūrint į jų plėšrius veidus mamos žodžiai ėmė rodytis gryna tiesa.

– Poniute, ką čia veiki? – paklausė aukščiausias, rodydamas į ją pirštu, it laikytų pistoletą.

Jie lėtai pakilo, kaip katės, kai nenori išgąsdinti savo aukos. Virdžinija apsisuko ir spruko iš ten.

FIONA DAVIS (Fiona Deivis) – aktorė, žurnalistė ir rašytoja, bestseleriais tapusių romanų autorė, jos knygos išverstos į 12 kalbų. Ji geba ikoninių Niujorko pastatų istoriją paversti žmonių istorija. „Centrinė stotis“ – romanas apie Niujorko Centrinį terminalą, meną, pripažinimą ir dvi labai drąšias moteris.

Niujorko Centrinė stotis – tai ne šiaip sau pastatas, tai – architektūros ir dizaino šedevras. Tuo dabar įsitikinę daugelis niujorkiečių. Tačiau Klarai Darden ir Virdžinijai Klei šis pastatas reiškė visai ką kita.

Klarai tai buvo tramplinas į šlovę. 1928-aisiais ji dėstė iliustravimo meną Centrinės stoties meno mokykloje.

Gabi ir ambicinga mergina siekia pripažinimo, tačiau įveikti išankstines nuomones, kad moterys nėra tokios talentingos ir kad iliustravimas yra žemesnės rūšies menas, labai nelengva. Bet Klara nepasiduoda, ir greitai įžulumas ir pastangos ne tik iškelia ją į karjeros aukštumas, bet ir sujaukia širdį. Ji blaškosi tarp turtingo poeto, galinčio užtikrinti jai ateitį, ir talentingo, tačiau atžaraus beturčio tapytojo. Tačiau greitai visos bohemos meilės rūpesčius ir svaiginančią karjerą sugriauš Didžioji depresija. Ir Klara nė nenutuokia, ką ji jai atneš...

1974-aisiais Centrinė stotis suvargusi ir apleista – beveik kaip Virdžinija Klei. Čia ilgiau užsibūti nesaugu. Tačiau Virdžinijai stotis – paskutinis prieglobstis. Neseniai išsiskyrusi, ji turi išlaikyti paauglę dukrą, taigi darbas stoties informacijos būdelėje jai tikras išsigelbėjimas. Beklaidžiodama po stotį, ji aptinka apleistą meno mokyklą, o joje – akvarelę, ir ši įsuka Virdžiniją į praeities verpetus. Kam priklauso kūrinys? Virdžinija vis giliau grimzta į prieškario bohemos gyvenimo labirintus, net neįtardama, kad radinys pakeis jos pačios gyvenimą visiems laikams.

ISBN 978-609-466-425-0

TYTOALBA

Pirkite internetu
www.tytoalba.lt